

Sprawa C-264/22**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

20 kwietnia 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunal da Relação de Lisboa (sąd apelacyjny w Lizbonie, Portugalia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

5 kwietnia 2022 r.

Strona wnosząca apelację:

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions

Druga strona postępowania:

Victoria Seguros S.A.

Apelacje w postępowaniu zwykłym i szczególnym (2013)**Nr sprawy 121/17.0TNLSB.L1**

Apelacja – rozstrzygnięcie końcowe

Sąd odsyłający – Tribunal Marítimo de Lisboa – J2 (sąd morski w Lizbonie – sąd nr 2)

Strona wnosząca apelację: Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions**Druga strona postępowania:** Victoria Seguros, S.A.**Streszczenie:**

1. Ponieważ w rozpatrywanym stanie faktycznym mamy do czynienia z kolizją praw między dwoma państwami członkowskimi Unii Europejskiej, prawo właściwe dla odpowiedzialności pozaumownej w sprawach cywilnych

(i handlowych), którą należy uznać za obejmującą zagrożenie życia lub integralności fizycznej, zostanie ustalone, po pierwsze, na podstawie rozporządzenia Rzym II [rozporządzenia (WE) nr 864/2007 z dnia 11 lipca 2007 r.] zgodnie z art. 1 ust. 1 tego rozporządzenia, które jest bezpośrednio stosowane w krajowym porządku prawnym na mocy art. 8 ust. 3 konstytucji Republiki Portugalskiej.

2. Odesłanie prejudycjalne ma służyć osiągnięciu dwojakiego celu, jakim jest zagwarantowanie jednolitego charakteru stosowania prawa Unii Europejskiej oraz roli sądów krajowych jako sądów powszechnych prawa europejskiego, aby zapewnić równość prawną wszystkich obywateli europejskich.

3. Z uwagi na uzasadnione wątpliwości dotyczące wykładni i stosowania ram prawnych rozporządzenia Rzym II, które mają zasadnicze znaczenie dla ostatecznego rozstrzygnięcia sporu między stronami, w szczególności dla oceny przedmiotu apelacji, konieczne jest zwrócenie się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z odesłaniem prejudycjalnym w celu uniknięcia rozbieżności w wykładni rozpatrywanego prawa wspólnotowego.

4. Sąd odsyłający postanawia zatem skierować do Trybunału następujące pytanie w ramach wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Czy prawem właściwym dla zasad dotyczących przedawnienia roszczenia o odszkodowanie jest prawo miejsca, w którym doszło do wypadku (prawo portugalskie), zgodnie z art. 4 ust. 1 i art. 15 lit. h) rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r., Rzym II, czy też, w przypadku wstąpienia w prawa poszkodowanego właściwe jest „prawo osoby trzeciej”, która wstąpiła w prawa poszkodowanego (prawo francuskie), zgodnie z art. 19 tego rozporządzenia?

*

Skład orzekający 7 (siódmej) izby sądu apelacyjnego w Lizbonie postanawia, co następuje:

I. OKOLICZNOŚCI FAKTYCZNE

1. Powództwo

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d’Autres Infractions wniósł w postępowaniu zwykłym powództwo o zapłatę przeciwko **Victoria Seguros, S.A.**, wnosząc o zasądzenie od pozwanej zwrotu na rzecz powoda kwoty **229 480,73 EUR** (dwieście dwadzieścia dziewięć tysięcy czterysta osiemdziesiąt euro i siedemdziesiąt trzy centy) wraz z odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia doręczenia pozwu.

Powód podniósł w tym celu, że w dniu 4 sierpnia 2010 r. na plaży w miejscowości Alvor, [...], obywatel francuski został potrącony przez jednostkę pływającą

kierowaną przez jej właściciela, [...], którego odpowiedzialność cywilną ubezpieczała strona pozwana; jednostka pływająca potrąciła śrubą napędową wspomnianą osobę, która pływała i nurkowała w miejscu, w którym żegluga jednostki pływającej była zabroniona i które było przeznaczone wyłącznie do kąpielii i pływania; w rezultacie osoba ta doznała poważnych obrażeń ciała i była poddana różnym zabiegom leczniczym.

Wspomniana wyżej osoba kąpiąca się pozwała Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions, jako francuską instytucję zajmującą się między innymi odszkodowaniami z tytułu wypadków, przed sąd pierwszej instancji w Lyonie, wnosząc o zasądzenie odszkodowania z powodu szkód poniesionych w wyniku wypadku w Portugalii, w którym osoba ta była poszkodowana.

W tym postępowaniu sądowym strony uzgodniły odszkodowanie w wysokości 229 480,73 EUR, które powód wypłacił już poszkodowanemu.

W związku z tym w ramach niniejszego postępowania wystąpiono z żądaniem zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda zwrotu wypłaconej kwoty, o której mowa powyżej, oraz podniesiono, że w odniesieniu do szkody i obowiązku wypłaty odszkodowania zastosowanie powinno mieć prawo portugalskie, a w odniesieniu do zasad przedawnienia i obliczania terminów – prawo francuskie, jak wynika z art. 19 rozporządzenia (WE) nr 864/2007 z dnia 11 lipca 2007 r.

W swojej odpowiedzi na pozew pozwana, po pierwsze, podniosła zarzut materialny dotyczący przedawnienia prawa, a po drugie, co do istoty zakwestionowała znaczną część okoliczności faktycznych dotyczących szkody i wniosła o oddalenie powództwa.

I tak, pozwana zasadniczo stała na stanowisku, że zastosowanie ma prawo portugalskie między innymi w kwestii przedawnienia, biorąc pod uwagę przepisy art. 45 ust. 1 kodeksu cywilnego, oraz podniosła taki zarzut dla celów określonych w art. 498 ust. 1 kodeksu cywilnego, zważywszy, że w dniu wniesienia pozwu, a mianowicie w dniu 29 listopada 2016 r. prawo powoda było już od dawna przedawnione, to znaczy upłynęło ponad sześć lat od dnia wystąpienia szkody.

W swojej odpowiedzi co do istoty pozwana przyznaje jedynie, że wypadek miał miejsce oraz że istnieje umowa ubezpieczenia morskiego, którą zawarła ona z właścicielem jednostki pływającej uczestniczącej w wypadku, ale nie przyznaje zaistnienia konkretnych okoliczności, w jakich doszło do tego wypadku, oraz powołuje się na okoliczności faktyczne mające uzasadnić wyłączną winę osoby kąpiącej się, w szczególności dlatego, że osoba ta pływała poza bojami wyznaczającymi kanał żeglugowy i poza obszarem przeznaczonym do kąpielii, w odległości ponad 300 metrów od brzegu i bez użycia boi sygnalizacyjnej; w każdym razie pozwana twierdzi, że kwota roszczenia jest nadmierna.

W swojej odpowiedzi na podniesiony zarzut powód zakwestionował dopuszczalność zarzutu przedawnienia, twierdząc zasadniczo, że termin przedawnienia nie upłynął w świetle prawa francuskiego, ani w świetle prawa portugalskiego zgodnie z art. 498 ust. 3 kodeksu cywilnego, który ustanawia 10-letni termin przedawnienia na wykonanie prawa do zwrotu, którego bieg rozpoczął się dopiero z chwilą, gdy ostatecznie odszkodowanie zostało wypłacone poszkodowanemu, to znaczy od dnia 7 kwietnia 2014 r., czyli od daty ostatniej płatności dokonanej przez powoda na rzecz poszkodowanego.

*

[...] [kwestia proceduralna]

W ramach zwykłego toku postępowania przeprowadzono rozprawę, a następnie wydano wyrok, w którym uwzględniono zarzut przedawnienia i oddalono pozew, rozstrzygając na korzyść pozwanej skierowane przeciwko niej żądanie.

2. Apelacja

Powód, nieusatsfakcjonowany rozstrzygnięciem, wniósł apelację; jego argumentacja kończy się następującymi wnioskami:

(A) W dniu wniesienia powództwa prawo powoda do żądania w drodze subrogacji kwoty, którą wypłacił poszkodowanemu, nie było przedawnione. (B) Prawo powoda w drodze subrogacji powstaje dopiero po wypłacie odszkodowania, którego zwrotu zażądano w tym postępowaniu. (C) Zgodnie z art. 19 rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w przypadku subrogacji prawem właściwym w niniejszej sprawie jest prawo francuskie. (D) Prawo francuskie stanowi, że bieg terminu przedawnienia w przypadku subrogacji Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions rozpoczyna się od dnia wydania orzeczenia sądowego, które zostało wydane w dniu 20 marca 2014 r. (E) Mimo to, dopiero po upływie 10 lat [...]. [odesłanie do argumentów] (F) W związku z tym, zgodnie z prawem francuskim w dniu wniesienia powództwa roszczenie powoda nie było przedawnione. Niemniej jednak, zważywszy, że powód nie potwierdza okoliczności faktycznych na swoją niekorzyść, (G) gdyby przyjąć, że rozwiązanie jest przewidziane w prawie portugalskim zgodnie z art. 498 ust. 1 i 2 kodeksu cywilnego, bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się dopiero od dnia wypłaty lub wypłat odszkodowania na rzecz poszkodowanego. (H) Subrogacja nie miała bowiem miejsca przed wspomnianą wypłatą. (I) Przed dokonaniem płatności kwoty 229 480,73 EUR wnoszący apelację nie mógł nawet wnieść powództwa, ponieważ subrogacja nie istnieje w odniesieniu do przyszłych, to znaczy nienależnych płatności. I tak, (J) zgodnie z przepisami art. 498 ust. 2 [kodeksu cywilnego], licząc od dnia ostatniej płatności (7 kwietnia 2014 r.), termin przedawnienia upłynąłby dopiero w dniu 7 kwietnia [2017 r.]¹, to znaczy długo po

¹ Z powodu omyłki pisarskiej wskazano datę 7 kwietnia 2014 r., mimo iż z pewnością chodzi o datę 7 kwietnia 2017 r. zgodnie z tym, co przedstawiono powyżej.

dniu wniesienia pozwu i doręczenia go pozwanej. **(K)** W tym względzie powołano się na wyroki przytoczone w pkt 51 argumentacji, w szczególności na wyrok ujednoliciający orzecznictwo Supremo Tribunal Administrativo (najwyższego sądu administracyjnego) nr 2/2018 [...], który ustanawia rozstrzygnięcie przeciwne do rozstrzygnięcia przyjętego w zaskarżonym wyroku. **(L)** W świetle powyższego [...] sąd odsyłający, poprzez dokonanie błędnej wykładni i odstąpienie od stosowania, naruszył przepisy, o których mowa w argumentacji i w niniejszych wnioskach. W związku z tym **(M)** należy uchylić zaskarżony wyrok i uwzględnić przedstawione wnioski. Ponadto **(N)** prawo wnoszącego apelację do otrzymania zwrotu od pozwanej nie było przedawnione w dniu wniesienia pozwu. **(O)** W świetle okoliczności faktycznych, który zostały ustalone, i tych, które nie zostały ustalone, należy zasądzić od pozwanej zapłatę żądanej kwoty wraz z odsetkami za zwłokę zgodnie z treścią pozwu. Uchylenie zaskarżonego orzeczenia zgodnie z przedstawionymi powyżej argumentami jest słuszne.

W swojej odpowiedzi na apelację pozwana zakwestionowała argumenty strony wnoszącej apelację, podkreślając, że podniesiony został zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia, oraz zasadniczo broniąc zasadności wyroku oddalającego pozew i wnosząc o jego utrzymanie.

*

Apelacja została uznana za dopuszczalną ze skutkiem dewolutywnym (zawieszającym).

[...] [kwestia proceduralna]

3. Przedmiot apelacji

Zakres apelacji wyznaczają wnioski strony wnoszącej apelację i konieczne jest rozstrzygnięcie podniesionych w nich kwestii [...]. [kwestia proceduralna]

Po przeanalizowaniu żądań strony wnoszącej apelację **należy rozstrzygnąć, czy w rozpatrywanej sytuacji właściwe jest prawo francuskie, zgodnie z którym termin przedawnienia dochodzonego roszczenia nie upłynął, [czy też], ewentualnie, jeśli zostanie podjęta decyzja o zastosowaniu prawa portugalskiego, taki zarzut przedawnienia powodującego wygaśnięcie roszczenia również nie może zostać uwzględniony, biorąc pod uwagę datę ostatniej płatności na rzecz poszkodowanego.**

Jest to decydujący aspekt, który skłania do rozpatrzenia następujących kwestii podniesionych w apelacji:

- Właściwe prawo krajowe zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącym prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych oraz normą kolizyjną przewidzianą w art. 45 kodeksu cywilnego.

- Wykładnia i zastosowanie przepisów art. 4 ust. 1 i art. 15 lit. h); pozycja powoda, który wstąpił w prawa poszkodowanego oraz zakres art. 19 rozporządzenia Rzym II; zasada ogólna *lex loci damni* i zasada szczególna dotycząca osoby, która wstąpiła w prawa poszkodowanego.
- Zakres przedmiotowy i podmiotowy stosowania przepisów art. 498 ust. 2 kodeksu cywilnego; charakter prawny dochodzonego roszczenia w odniesieniu do instytucji subrogacji lub do instytucji roszczenia regresowego; wykładnia doktrynalna i orzecznicza przepisu; *dies a quo* terminu przedawnienia odszkodowania pieniężnego podzielonego na części.

II. UZASADNIENIE

A. Okoliczności faktyczne

Sąd odsyłający uznał za udowodnione następujące okoliczności faktyczne:

(1) W dniu 4 sierpnia 2010 r. około godziny 17.30 na plaży w miejscowości Alvor (Algarve) doszło do wypadku między jednostką pływającą [...] kierowaną przez jej właściciela, [...], a osobą kąpiącą się [...], będącą obywatelem francuskim [...] [odesłanie do akt sprawy]. (2) Kiedy rzeczona jednostka pływająca płynęła w obszarze plaży w Alvor [...], potrafiła swoją śrubą napędową wspomnianą osobę kąpiącą się (3), [...] która pływała w masce do nurkowania, z fajką do nurkowania i w płetwach. (4) Wspomniane potrafienie miało miejsce około 250 metrów na wschód od linii brzegowej, około 120/140 metrów od lądu i na powierzchni wody; (5) [...] w obszarze objętym zakazem żeglugi dla jednostek pływających (6) [...] i przeznaczonym wyłącznie do kąpieli i pływania. (7) [...] (8) Jednostka pływająca nie posiadała na pokładzie żadnych urządzeń wspomagających nawigację (takich jak GPS lub radar). (9) W bezpośrednim następstwie uderzenia śruby napędowej w ciało kąpiącego się doznał on [...] [szczegółowy opis doznanych obrażeń ciała]. (10) [...] [*idem*]; (12) Niezwłocznie po wypadku kąpiący się został przewieziony do Hospital do Barlavento Algarvio (szpitala w Barlavento Algarvio). (13) Następnie został on przewieziony śmigłowcem do Hospital de São José (szpitala São José) w Lizbonie, gdzie przeszedł operację i był hospitalizowany w okresie od dnia 4 do dnia 9 sierpnia 2010 r. [...] [odesłanie do akt sprawy]. (14) W dniu 9 sierpnia 2010 r. został przewieziony do Francji, gdzie był hospitalizowany do dnia 7 września 2010 r. [...] [*idem*]. (15) Ponadto przeszedł on szereg zabiegów chirurgicznych [...] [*idem*]. (16) W okresie od dnia 7 września do dnia 11 listopada 2010 r. poszkodowany był hospitalizowany w ośrodku rehabilitacji funkcjonalnej w Val de Rosay; w okresie od dnia 16 do dnia 19 czerwca 2011 r., ponownie w wyniku opisanego wypadku, był on hospitalizowany w Clínica Park, gdzie przeszedł zabiegi chirurgiczne [...]; [opis zabiegów chirurgicznych] (17) Był całkowicie niezdolny do pracy w okresie od dnia 4 sierpnia do dnia 11 listopada 2010 r., od dnia 16 do dnia 19 czerwca 2011 r. oraz w dniu 14 lutego 2012 r. [...] [odesłanie

do akt sprawy]. **(18)** Był niezdolny do pracy w stopniu 60% od dnia 12 listopada 2010 r. do dnia 2 stycznia 2011 r. **(19)** oraz był niezdolny do pracy w stopniu 50% od dnia 3 stycznia do dnia 15 czerwca 2011 r., od dnia 20 czerwca 2011 do dnia 13 lutego 2012 r. i od dnia 15 lutego do dnia 28 grudnia 2012 r. **(20)** W wyniku opisanego powyżej wypadku poszkodowany [...] [wskazanie adresu poszkodowanego] złożył wniosek o odszkodowanie przeciwko (funduszowi gwarancyjnemu) będącemu powodem, który jest francuskim podmiotem odpowiedzialnym w pierwszej kolejności za wypłatę odszkodowań osobom poszkodowanym w wypadkach [...] [odesłanie do akt sprawy]. **(21)** [...] Postępowanie było prowadzone w sądzie pierwszej instancji w Lyonie [...] [*idem*]. **(22)** W tym postępowaniu sądowym poszkodowany i powód w niniejszej sprawie uzgodnili odszkodowanie w łącznej wysokości 229 480,73 EUR [...] [*idem*]. **(23)** W ramach tej ugody, zawartej w dniu 3 marca 2014 r. i zatwierdzonej przez sąd w dniu 20 marca 2014 r. obie strony zgodnie postanowiły, że konsekwencje wypadku zostaną ustalone w opinii lekarskiej sporządzonej przez biegłego [...] [...] [wskazanie biegłego]. **(24)** Wysokość odszkodowania została ustalona w celu naprawienia wszystkich szkód powstałych w wyniku rozpatrywanego wypadku i odpowiada sumie następujących pozycji [...] [odesłanie do akt sprawy]: – Koszty ogólne: 2028,78 EUR. – Opieka związana z rehabilitacją w oparciu o stawkę godzinową wynoszącą 13,00 EUR: 10 640,50 EUR. – Koszty pojazdu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych: 5826,11 EUR. – Dożywotnia opieka: 76 153,24 EUR. – Przejściowy ból całego ciała w oparciu o stawkę godzinową wynoszącą 25,00 EUR: 2415,00 EUR. – Przejściowy ból części ciała w stopniu 60%: 717,60 EUR. – Przejściowy ból części ciała w stopniu 50%: 8199,50 EUR; – Krzywda: 22 000,00 EUR. – Czasowe oszpecenie: 3000,00 EUR. – Trwały uszczerbek na zdrowiu (45%): 76 500,00 EUR. – Trwałe oszpecenie: 7000,00 EUR. – Utrata poczucia własnej wartości: 15 000,00 EUR. **(25)** Strona powodowa w niniejszej sprawie wypłaciła poszkodowanemu [...] z tytułu poniesionych szkód wyżej wymienioną łączną kwotę 229 480,73 EUR czekami odpowiednio w dniach 15 lutego 2013 r. (10 000,00 EUR) i 7 kwietnia 2014 r. (219 480,73EUR), [...] [odesłanie do akt sprawy]. **(26)** Niniejsze powództwo zostało wniesione w dniu 28 listopada 2016 r. i zostało doręczone pozwanej w dniu 12 grudnia 2016 r. [...] [*idem*]. **(27)** Właściciel [...] zawarł ze stroną pozwaną w niniejszej sprawie umowę ubezpieczenia morskiego dotyczącą „rekreacyjnych jednostek pływających”, której przedmiotem jest ubezpieczenie wskazanej wyżej jednostki pływającej [...] i obejmuje ona ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej z sumą ubezpieczenia 250 000,00 EUR [...] [informacje dotyczące polisy]. **(28)** Strona pozwana odpowiedziała w dniu 12 sierpnia 2014 r. na roszczenie podniesione przez pełnomocnika powoda w dniu 31 lipca 2014 r., kwestionując to roszczenie i podnosząc, oprócz zarzutu przedawnienia, że wypadek nastąpił z wyłącznej winy poszkodowanego kąpiącego się [...] [odesłanie do akt sprawy]. **(29)** Postępowanie karne wszczęte na wniosek prokuratury po wypadku zostało umorzone przez Tribunal Judicial de Portimão (Juiz de Instrução Criminal) [sąd śledczy w Portimão (Portugalia)] w dniu 28 listopada 2012 r. [...] [*idem*]. **(30)** [...] W następstwie wniosku

o wszczęciu postępowania przygotowawczego sąd ten, opierając się na wygaśnięciu prawa do złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa i wynikającym z tego braku legitymacji prokuratury do wszczęcia postępowania karnego [...], umorzył postępowanie karne wszczęte przeciwko podejrzanemu [...] i wydał postanowienie o umorzeniu postępowania, które zostało doręczone w dniu 3 grudnia 2012 r. [...] [idem]. (31) Postępowaniu temu nadano numer 37/10.1MAPTM, a prokuratura postawiła oskarżonemu zarzut popełnienia przestępstwa nieumyślnego uszkodzenia ciała, (32) [...] aktem oskarżenia z dnia 30 maja 2012 r. (33) Nazajutrz po wypadku [...] [ubezpieczony] przekazał Polícia Marítima de Portimão (policji morskiej w Portimão) pisemny raport dotyczący wypadku z dnia 5 sierpnia 2010 r. i podpisany przez ubezpieczonego, zgodnie z którym w szczególności ubezpieczony nie mógł uniknąć wypadku, ponieważ kąpiący się, będący obywatelem francuskim, znajdował się nie tylko pod wodą, lecz także na obszarze objętym zakazem kąpieli i przeznaczonym wyłącznie do żeglugi [...] [idem]. (34) W następstwie wypadku pozwana wniosła o przystąpienie do postępowania spółki „Peritotal – Sociedade de Peritagens e Avaliações, S.A.”, której biegły [...] sporządził udokumentowaną opinię [...] [odesłanie do akt sprawy i informacje dotyczące świadka]. (35) W ramach wykonywania swoich zadań biegły ten dokonał szeregu ustaleń wskazanych w przedstawionej przez siebie opinii i przedstawił na piśmie zeznania świadka [...] w dniu 10 stycznia 2011 r. [...] [odesłanie do akt sprawy i informacje dotyczące świadka]. (36) Następnie, w dniu 31 stycznia 2011 r. wspomniany biegły przedstawił na piśmie zeznania świadka [...] [odesłanie do akt sprawy i informacje dotyczące świadka]. (37) Jak wskazał sam biegły, „wykazano”, że kąpiący się, będący obywatelem francuskim, znajdował się w chwili wypadku poza bojami wyznaczającymi kanał żeglugowy; że wypadek miał miejsce, gdy kąpiący się pływał poza zwykłym obszarem kąpieliska, to znaczy poza kąpieliskiem i w obszarze oddalonym od brzegu (w odległości ponad 300 metrów), w miejscu, w którym mogła pływać jednostka pływająca. (38) Biegły wskazał ponadto, że w chwili wypadku kąpiący się, będący obywatelem francuskim, używał maski do nurkowania, fajki do nurkowania i płetw oraz nie używał boi sygnalizacyjnej [...]. (39) [...] [przedstawienie zeznań na piśmie świadka, zawierających niektóre szczegóły dotyczące wypadku]

Następujące okoliczności faktyczne nie zostały wykazane: **I.** Wspomniany wyżej kąpiący się, będący obywatelem francuskim, który nurkował, stał się widoczny dopiero po wypłynięciu na powierzchnię i, zanim doszło do rozpatrywanego wypadku, nie wykonał żadnego znaku ostrzegawczego. **II.** Niezwłocznie po tym, gdy doszło do wypadku, ubezpieczony [...] udzielił wszelkiej możliwej pomocy kąpiącemu się, będącemu obywatelem francuskim. **III.** Do potrącenia doszło, gdy wspomniana jednostka pływająca [...] znajdowała się daleko od brzegu i w obszarze przeznaczonym wyłącznie do żeglugi jednostek pływających. **IV.** Kąpiący się, będący obywatelem francuskim, znajdował się w chwili potrącenia poza bojami wyznaczającymi kanał żeglugowy. **V.** Do potrącenia doszło, gdy wspomniany kąpiący się pływał poza zwykłym obszarem kąpieliska, to znaczy w odległości większej niż 300 m od brzegu (plaży) **VI.** [...], gdzie rzeczona jednostka pływająca mogła pływać bez ograniczeń.

B. Co do istoty apelacji

1. Okoliczności leżące u podstaw sporu

W następstwie wypadku, który miał miejsce na plaży w miejscowości Alvor w dniu 4 sierpnia 2010 r. i w którym uczestniczyli kąpiący się, będący obywatelem francuskim, i portugalska jednostka pływająca ubezpieczona przez pozwaną, powód będący podmiotem uznanym do tego celu na mocy prawa francuskiego, wypłacił poszkodowanemu łączną kwotę 229 480,73 EUR tytułem odszkodowania za szkody poniesione w wyniku wypadku.

Twierdząc, że wypadek nastąpił z wyłącznej winy kierującego jednostką pływającą i jej właściciela, powód wnosi obecnie przeciwko pozwanej powództwo z tytułu odpowiedzialności cywilnej za czyn niedozwolony ubezpieczonego, żądając zwrotu kwoty, którą wypłacił poszkodowanemu, zgodnie z przepisami prawa francuskiego, które jego zdaniem jest prawem właściwym na podstawie art. 19 rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r., Rzym II.

Chociaż pozwana przyznaje, że rozpatrywany wypadek miał miejsce oraz że istnieje umowa ubezpieczenia morskiego zawarta z właścicielem jednostki pływającej, od początku kwestionowała ona² roszczenie powoda o zapłatę, ponieważ jej zdaniem prawo subrogacji uległo przedawnieniu zgodnie z art. 498 ust. 1 portugalskiego kodeksu cywilnego, mającym zastosowanie w sytuacji rozpatrywanej w niniejszej sprawie na podstawie art. 45 kodeksu cywilnego.

Nie zgadzając się z zastosowaniem prawa portugalskiego, powód odpowiedział, że biorąc pod uwagę przepisy art. 4[9]8 ust. 3 kodeksu cywilnego, termin przedawnienia nie upłynął również od dnia ostatniej płatności na rzecz poszkodowanego.

W swoim wyroku sąd odsyłający, opierając się na ustalonych okolicznościach faktycznych, uznał, że zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powoda na podstawie art. 498 ust. 1 portugalskiego kodeksu cywilnego powinien zostać uwzględniony i rozstrzygnięty na korzyść pozwanej.

W apelacji kwestionowany jest uwzględniony zarzut, który pociąga za sobą wygaśnięcie dochodzonego roszczenia i którego przesłanki faktyczne nie są kwestionowane, w związku z czym żądanie wnoszącego apelację skupia się na ścisłym zakresie naruszenia prawa w wyroku.

2. Właściwe prawo krajowe

² W zakresie, w jakim ma to znaczenie w niniejszej sprawie, podniesiony zarzut braku właściwości sądu cywilnego został uwzględniony, a sąd morski został uznany za właściwy do rozpoznania sprawy.

Sytuacja rozpatrywana przez sądy krajowe ma charakter transgraniczny i opiera się na złożonej podstawie żądania związanej z odpowiedzialnością cywilną z tytułu czynu niedozwolonego; a mianowicie Portugalia jest miejscem, w którym doszło do wypadku oraz w którym znajdowała się jednostka pływająca i jej właściciel, co do którego domniemywa się, że jest osobą odpowiedzialną; poszkodowany jest obywatelem francuskim i mieszka we Francji; powód jest podmiotem utworzonym zgodnie z prawem francuskim i podlegającym temu prawu, który pozywa ubezpieczyciela właściciela jednostki pływającej, wstępując w prawa poszkodowanego, któremu wypłacił odszkodowanie za poniesione szkody.

Sąd odsyłający, badając tę kwestię wstępną, stwierdził zasadniczo, że prawem właściwym dla rozstrzygnięcia sporu jest prawo portugalskie, w szczególności ze względu na charakter roszczenia dochodzonego przez powoda oraz zasady dotyczące terminu przedawnienia. Na podstawie prawa portugalskiego sąd odsyłający stwierdził, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia został wykazany, ponieważ od dnia wypadku upłynęło ponad trzy lata zgodnie z art. 498 ust. 1 kodeksu cywilnego, a biorąc pod uwagę, że powód wstąpił w prawa poszkodowanego do odszkodowania za poniesione szkody, nie może skorzystać z nowego terminu dotyczącego roszczenia regresowego ubezpieczyciela, przewidzianego w ust. 2; sąd odsyłający uznał również, że powód nie może powołać się na dłuższy termin przedawnienia postępowania karnego dotyczącego czynu niedozwolonego, przewidziany w ust. 3 tego przepisu, ponieważ poszkodowany nie wszczął postępowania karnego i nie wytoczył odrębnego powództwa cywilnego.

Wnoszący apelację, który nie kwestionuje twierdzenia, zgodnie z którym wstąpił on w prawa poszkodowanego przeciwko pozwanej, będącej ubezpieczycielem jednostki pływającej, utrzymuje natomiast, że w rozpatrywanej sytuacji właściwe jest prawo francuskie, powołując się na przepisy art. 19 rozporządzenia Rzym II.

Twierdzi on zatem, że zgodnie z prawem francuskim, w szczególności art. 706.11 francuskiego kodeksu postępowania karnego, art. L-422.1 Code des Assurances (kodeksu ubezpieczeń) i art. 2270 francuskiego kodeksu cywilnego nie upłynął termin przedawnienia dla wykonania prawa do zwrotu odszkodowania wypłaconego poszkodowanemu, w związku z czym należy uchylić wydany wyrok.

Quid iuris?

W rozpatrywanym stanie faktycznym mamy do czynienia z kolizją praw między dwoma państwami członkowskimi Unii Europejskiej, w związku z czym prawo właściwe dla odpowiedzialności pozaumownej w sprawach cywilnych (i handlowych), którą należy uznać za obejmującą zagrożenie życia lub integralności fizycznej, zostanie ustalone, po pierwsze, na podstawie rozporządzenia Rzym II [rozporządzenia (WE) nr 864/2007 z dnia 11 lipca

2007 r.] zgodnie z art. 1 ust. 1 tego rozporządzenia³, które jest bezpośrednio stosowane w krajowym porządku prawnym na mocy art. 8 ust. 3 konstytucji Republiki Portugalskiej.

Rozwiązanie przyjęte w portugalskim krajowym prawie kolizyjnym nie ma co do zasady zastosowania do norm kolizyjnych o charakterze ponadpaństwowym.

Choć należy przyznać, że w literaturze naukowej istnieje pewna debata w odniesieniu do kwestii wstępnych dotyczących prawa prywatnego międzynarodowego, np. w kwestii tego, czy rozporządzenie Rzym II ustanawia podporządkowany łącznik na niekorzyść autonomicznego łącznika wynikającego z prawa kolizyjnego *lex fori*, nie jest to istotne dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie⁴.

Jeśli chodzi o swobodę wyboru prawa, ustanowioną w art. 14 rozporządzenia Rzym II, nie jest ona również możliwa w niniejszej sprawie, ponieważ biorąc pod uwagę, że czyn niedozwolony/wypadek miał miejsce na terytorium Portugalii, art. 4 ust. 1, 2 i 3 tego rozporządzenia oraz art. 45 ust. 1 portugalskiego kodeksu cywilnego wskazują na to, że zastosowanie ma prawo portugalskie.

Podobnie spór nie może zostać rozstrzygnięty poprzez zastosowanie rozwiązania „najkorzystniejszego prawa”, ponieważ jest jasne, że nie mamy do czynienia z bezpośrednim powództwem poszkodowanego w wyniku wypadku wytoczonym przeciwko ubezpieczycielowi, o którym to powództwie mowa w art. 18 rozporządzenia i które powinno być uzasadnione w wykładni prawa właściwego pierwszeństwem przeważającego elementu systemowego ochrony poszkodowanego, to znaczy zasady prawa najkorzystniejszego dla odpowiedniej ochrony przeciwko ubezpieczycielowi⁵.

Jak wyjaśnia J.C. Moitinho de Almeida w komentarzu do rozporządzenia Rzym II, „formami wygaśnięcia zobowiązań są wykonanie zobowiązań i potrącenie lub śmierć osoby odpowiedzialnej, a jeśli chodzi o przedawnienie i wygaśnięcie, należy zauważyć, że zasada najkorzystniejszego prawa nie ma zastosowania”⁶.

Wreszcie, prawo portugalskie przewiduje ochronę wstępującego w prawa wierzyciela, a pozwana uznała legitymację procesową i materialną powoda w sprawie o zwrot kwoty, którą wypłacił on poszkodowanemu w wyniku wypadku na plaży w Alvor, do którego doszło rzekomo z wyłącznej winy właściciela i członka załogi ubezpieczonej przez pozwaną jednostki pływającej uczestniczącej w wypadku. i.

³ Zakładając ponadto, że nie istnieje żadna inna umowa międzynarodowa, której stroną jest Francja lub Portugalia w odniesieniu do rozpatrywanej kwestii.

⁴ [...].

⁵ [...].

⁶ [W:] „O Regulamento Roma II”, 2107, [wyd.] Principia, s. 164.

Sprzeciw pozwanej opiera się jedynie na przedawnieniu roszczenia o odszkodowanie zgodnie z prawem portugalskim.

Niemniej jednak, w odniesieniu do zobowiązań pozaumownych wynikających z odpowiedzialności za czyn niedozwolony lub odpowiedzialności na zasadzie ryzyka art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rzym II ustanawia jako zasadę ogólną, że prawem właściwym jest prawo państwa, w którym powstaje szkoda.

W odniesieniu do zakresu stosowania prawa art. 15 stanowi w lit. h), że prawo to obejmuje *„sposoby wygaśnięcia zobowiązania, przedawnienie i terminy zawite, w tym początek, przerwanie i zawieszenie biegu przedawnienia lub terminu zawitego”*.

Ponieważ wypadek będący podstawą powództwa miał miejsce w Portugalii, przepis ten przemawia za stosowaniem prawa portugalskiego do rozpatrywanej sytuacji, tym bardziej w odniesieniu do spornego przedawnienia dochodzonego przez powoda roszczenia.

Jednocześnie art. 19 rozporządzenia Rzym II, zatytułowany „Subrogacja”, stanowi: *„W przypadku gdy określonej osobie (»wierzycielowi«) przysługuje wierzytelność ze stosunku pozaumownego wobec innej osoby (»dłużnika«), a osoba trzecia ma obowiązek zaspokojenia wierzyciela albo faktycznie zaspokaja go, zwalniając dłużnika ze zobowiązania, prawo właściwe dla obowiązku osoby trzeciej określa, czy i w jakim zakresie osoba trzecia jest uprawniona do dochodzenia od dłużnika uprawnień, które przysługiwały wierzycielowi wobec dłużnika, zgodnie z prawem właściwym dla wiążącego ich stosunku”*.

Po przedstawieniu okoliczności związanych z tą kwestią powstaje pytanie, czy art. 19 rozporządzenia Rzym II ma na celu zagwarantowanie osobie trzeciej, która wypłaciła odszkodowanie poszkodowanemu, przewidywalności stosowania prawa regulującego (wewnętrzne) stosunki między wstępującym w prawa wierzyciela a wierzycielem, oraz w jakim zakresie może ona dochodzić roszczenia wobec dłużnika i osoby odpowiedzialnej w stosunku pozaumownym wynikającym z czynu niedozwolonego lub opartym na zasadzie ryzyka, to znaczy, czy prawo „osoby trzeciej” ogranicza możliwość jego stosowania do określenia przesłanek wykonania subrogacji, lub czy prawo osoby trzeciej, która wstąpiła w prawa poszkodowanego, będzie miało również zastosowanie do zasad przedawnienia roszczenia, na które powołuje się ubezpieczyciel osoby, która wyrządziła szkodę, mając pierwszeństwo w tej kwestii przed przepisem art. 15 lit. h) i art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rzym II.

Innymi słowy, należy ustalić, czy art. 19 rozporządzenia Rzym II należy interpretować w ten sposób, że skoro roszczenie o odszkodowanie z tytułu czynu niedozwolonego zostało podniesione przez osobę, która wstąpiła w prawa poszkodowanego, to znaczy przez powoda w niniejszej sprawie, to właściwe jest prawo krajowe tej osoby trzeciej, która nie jest stroną stosunku pozaumownego, w tym przypadku prawo francuskie, czy też przepis ów odnosi się jedynie do

kwestii podstaw i przesłanek subrogacji, a w odniesieniu do zasad dotyczących przedawnienia roszczenia nadal mają zastosowanie przepisy art. 15 lit. h) zgodnie z art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia, ponieważ nie mamy już do czynienia jedynie ze stosunkiem między „osobą trzecią” a wierzycielem, lecz także z materialnymi granicami dochodzenia roszczenia poszkodowanego o odszkodowanie w ramach stosunku pozaumownego.

Wobec takich uzasadnionych wątpliwości co do wykładni i stosowania ram prawnych rozporządzenia Rzym II, mających zasadnicze znaczenie w ostatecznym rozstrzygnięciu sporu między stronami, w szczególności w badaniu przedmiotu apelacji, konieczne jest zwrócenie się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w celu uniknięcia rozbieżności w wykładni rozpatrywanego prawa wspólnotowego.

3. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Zgodnie z art. 65 lit. b) Traktatu z Lizbony Wspólnota przyjmuje środki w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych mających skutki transgraniczne, w szczególności środki mające na celu zapewnienie zgodności norm mających zastosowanie w państwach członkowskich w przypadku kolizji przepisów i sporów o właściwość.

Odesłanie prejudycjalne ma służyć osiągnięciu dwojakiego celu, jakim jest zagwarantowanie jednolitego charakteru stosowania prawa Unii Europejskiej oraz roli sądów krajowych jako sądów powszechnych prawa europejskiego, aby zapewnić równość prawną wszystkich obywateli europejskich⁷.

W tym względzie należy zwrócić uwagę na postanowienia statutu Trybunału oraz regulaminu postępowania przed Trybunałem, dotyczące wspomnianych kwestii.

Zgodnie z art. 19 ust. 3 lit. b) Traktatu z Lizbony Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeka [...] [przycięcie rozpatrywanego artykułu].

A zgodnie z postanowieniami art. 267 TFUE „Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym: [...] a) o ważności i wykładni aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii”; ponadto „[w] przypadku gdy pytanie z tym związane jest podniesione przed sądem jednego z państw członkowskich, sąd ten może, jeśli uzna, że decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku, zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o rozpatrzenie tego pytania”.

W niniejszej sprawie przedmiotem sporu jest to, czy w odniesieniu do terminu przedawnienia i obliczania terminu przedawnienia roszczenia o odszkodowanie z tytułu odpowiedzialności cywilnej za czyn niedozwolony, który miał miejsce w Portugalii, w sytuacji gdy poszkodowany i osoba, która wstąpiła w prawa

⁷ [...].

poszkodowanego i która pozwała ubezpieczyciela, mają przynależność państwową Francji, zastosowanie ma prawo krajowe francuskie, czy też portugalskie.

W programie haskim przyjętym na posiedzeniu Rady Europejskiej w dniu 5 listopada 2004 r. wezwano do aktywnego kontynuowania prac nad normami kolizyjnymi odnoszącymi się do zobowiązań pozaumownych (Rzym II)⁸.

W konkretnej sytuacji, która ma miejsce przed sądem portugalskim, istnieje spór co do wykładni art. 19 w związku z art. 4 ust. 1 i art. 15 lit. h) rozporządzenia Rzym II, mającej decydujące znaczenie dla stosowania prawa portugalskiego lub prawa francuskiego w odniesieniu do zasad przedawnienia roszczenia i sposobu obliczania terminu, która to wykładnia prowadzi do różnych rozstrzygnięć sporu.

Ponadto, po zapoznaniu się z orzecznictwem krajowym i orzecznictwem Trybunału uznano, że złożoność analizy spornej kwestii nie wyklucza powstałych wątpliwości, w związku z czym nadal istnieje trudność w zakresie wykładni wyżej wymienionych przepisów rozporządzenia Rzym II.

W konsekwencji konieczność wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym jest uzasadniona w niniejszej sprawie.

W ramach podsumowania przedstawiono poniżej okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu:

- W Portugalii doszło do wypadku między osobą kąpiącą się, będącą obywatelem francuskim, a portugalską rekreacyjną jednostką pływającą.
- Osoba kąpiąca się i poszkodowana w wypadku wniosła pozew do sądu francuskiego przeciwko podmiotowi utworzonemu do tego celu na mocy prawa francuskiego i otrzymała odszkodowanie za szkody poniesione w wyniku wypadku.
- Podmiot francuski pozwał w niniejszej sprawie ubezpieczyciela jednostki pływającej, wnosząc o zwrot wypłaconej kwoty i powołując się na wstąpienie w prawa poszkodowanego.
- Ubezpieczyciel uznaje legitymację procesową podmiotu, który wstąpił w prawa poszkodowanego, ale podnosi przedawnienie roszczenia o odszkodowanie na podstawie prawa portugalskiego.

Sąd odsyłający kieruje do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej następujące pytanie:

⁸ Głównym celem rozporządzenia Rzym II jest wspieranie prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego.

Czy prawem właściwym dla przedawnienia roszczenia o odszkodowanie jest prawo miejsca, w którym doszło do wypadku (prawo portugalskie), zgodnie z art. 4 ust. 1 i art. 15 lit. h) rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r., Rzym II, czy też, biorąc pod uwagę, że powód wstąpił w prawa poszkodowanego, właściwe jest „prawo osoby trzeciej”, która wstąpiła w prawa poszkodowanego (prawo francuskie), zgodnie z art. 19 tego rozporządzenia?

III. POSTANOWIENIE

Mając powyższe na uwadze, skład orzekający sądu odsyłającego postanawia:

- a) Zawiesić postępowanie co do istoty apelacji.
- b) Skierować do Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej następujące pytanie prejudycjalne: Czy prawem właściwym dla zasad dotyczących przedawnienia roszczenia o odszkodowanie jest prawo miejsca, w którym doszło do wypadku (prawo portugalskie), zgodnie z art. 4 ust. 1 i art. 15 lit. h) rozporządzenia (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r., Rzym II, czy też, w przypadku wstąpienia w prawa poszkodowanego właściwe jest „prawo osoby trzeciej”, która wstąpiła w prawa poszkodowanego (prawo francuskie), zgodnie z art. 19 tego rozporządzenia?

Postępowanie zostaje zawieszono do czasu wydania ostatecznego orzeczenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym powinien być rozpatrywany zgodnie z treścią zaleceń dla sądów krajowych dotyczących składania wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Po potwierdzeniu otrzymania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sekretariat sądu będzie zwracał się co kwartał o informacje na temat statusu tego wniosku.

Żadna ze stron nie zostaje obciążona kosztami postępowania.

Lizbona, w dniu 5 kwietnia 2022 r.